

Валентин Кузьменко

Видавництво «МИСТЕЦТВО» і формування бібліотечних фондів

Час - найвимогливіший учитель, найсуворіший суддя. Випробування ним - іспит на зрілість, справжню вірність. Аксиоматичне твердження «велике бачиться на відстані» - якнайдоречніше в оцінці творчого шляху видавництва «Мистецтво», якому виповнилося шістьдесят п'ять років.

1 лютого 1932 р. в тодішній столиці України Харкові почало функціонувати нове спеціалізоване видавництво. З того часу книговидавнича справа здійснила величезний якісний поступ уперед, а в «Мистецтві» побачили світ десятки тисяч назв загальним тиражем у сотні мільйонів примірників. Здебільшого це література з питань естетики, театру, кіно, образотворчого мистецтва, історії та культурології, етнографії та народознавства, художні та фотоальбоми, тематичні комплекти аркушевої продукції, календарі, видання малих форм.

Багато поколінь виховувалося й виховується на «мистецькій» літературі. Не буде перебільшенням, якщо скажемо, що книги й альбоми «Мистецтва» зберігаються не тільки у фондах державних бібліотек усіх рівнів, а й є окрасою книгозбірні майже кожної української родини як у Вітчизні, так і за її межами.

Новий період у розвитку видавництва розпочався з дня проголошення незалежності України. «Мистецтво» активно долучилося до процесу відродження національної культури, прагнувши повернути широкому загалові твори українського мистецтва і культурології, які тривалий час з ідеологічних міркувань не публікувалися, а також познайомити читацьку аудиторію з іменами, штучно вилученими з мистецького процесу; в усій повноті представити українську класичну спадщину, яка раніше теж поставала збідненою і зазнавала цензурних спотворень; познайомити широкі кола зі здобутками митців української діаспори; заповнити прогалини в освоєнні нашим читачем найвартісніших творів світової культури.

Своєрідний новий погляд на історію культури українського народу у

видавництві «Мистецтво» почався з виходу альбому «З української старовини» (1991). Видання стало найкращим подарунком у рік проголошення незалежності України.

Незважаючи на економічні негаразди, «Мистецтво» продовжує зберігати свою самобутність. Тільки за останні, чи не найскладніші, кілька років тут було видрукувано такі унікальні видання, як «Ксенія Колотило» (Австрія), «Антоні Міро» (Іспанія), «Михайло Коргун» (США), «Художники Львова», «Українське народне-малярство XIII-XХ ст. Світ очима народних митців», «Скарби нашої пам'яті» (про комплекс музеїв у Переяславі-Хмельницькому), «Марія Приймаченко», «Леонардо да Вінчі», «Скульптор Лео Мол. Життя і творчість» (Канада), «Український авангард 1910-1930 рр.», «Іван Марчук» тощо.

У 1993 р. було започатковано серію «Українська та світова культура», в якій побачили світ багатоілюстровані книги «Мазепа», «Запорожці», «Життя Тараса Шевченка» П.Зайцева, «Світло українського бароко» А.Макарова, «Коротка історія культури» (у 2 т.) Дж.Ліндсея, «Студії з української етнографії та антропології» Хв.Вовка, «Мудрість віків» (у 2 т.) П.Чубинського, «Легенди і міфи Стародавньої Греції» М.Куна. Майже всі вони стали надбанням бібліотечних фондів України. Протягом 1993-1996 р. на замовлення Міністерства культури України бібліотечну серію було поповнено вищевказаними виданнями загальним тиражем майже 55 тис. прим.

Одначе останнім часом непокоїть те, що державні структури, яким підпорядковані бібліотеки, досить часто не розуміють тієї ролі, яку повинні відігравати ці заклади в суспільстві. Бо, за свідченням бібліотечних працівників, з боку наших громадян спостерігається постійне підвищення попиту на бібліотечні фонди та бібліотечні послуги.

Водночас замість збереження бібліотек, систематичного поповнення їхніх фондів, а отже й виконання Закону про бібліотеки й бібліотечну справу, приведення його у відповідність до законодавства держави, відбувається

скорочення мережі бібліотек, зменшення їх фінансування для розв'язання їхніх невідкладних завдань.

У практику входять постійна недоплата, порушення термінів кредитування бібліотек з основних статей бюджету. Це не дає змоги задовольняти їх нагальні потреби, і передусім комплектувати фонд, що є основою діяльності бібліотек. А це призводить до обмеження доступу читача до духовних надбань.

Хоч як би там було, серію «Українська та світова культура», що завоювала свого читача і шанувальника, видавництво продовжує. У лютому 1997 р. побачила світ унікальна багатоілюстрована книга Аркадія Жуковського «Петро Могила й питання єдності церков». Це перше масове науково-популярне видання про митрополита Петра Могилу, видатного церковного діяча, творця першої в усій Східній Європі вищої школи - Києво-Могилянської академії, мецената української культури, письменника, будівничого храмів. Варто було б Міністерству культури та мистецтв, попри всі фінансові проблеми, подбати про те, щоб ця книга також поповнила бібліотеки України і стала доступною читачам, оскільки це видання унікальне і навряд чи подібне зможе побачити світ у найближчі 10 років.

Не менш унікальним буде видання наукових розвідок відомого мистецтвознавця й художника Михайла Фіголя «Мистецтво стародавнього Галича», присвячене 1100-літтю заснування міста. Ця книга - перше у вітчизняній мистецтвознавчій літературі видання, в якому зібрано й охарактеризовано знахідки кількох поколінь дослідників галицької історії і культури - пам'ятки архітектури, іконопис, книжкова мініатюра, нумізматики, твори прикладного та ювелірного мистецтва тощо.

Видавництво «Мистецтво» випустило ряд інших цінних видань, які обов'язково повинні мати в своїх фондах кожна бібліотека. Зокрема, своєрідну антологію «Українська графіка XI - початку XX ст.» У виданні простежуються шляхи розвитку української графіки - унікального явища вітчизняного мистецтва. Або «Таємниці українсько-



го рукомесла», де Петро Ганжа, відомий майстер народної творчості, знайомить читачів з розвитком та сучасним станом українських народних промислів. А хіба не зацікавить бібліотеки глибоке дослідження Кіма Василенка «Лексика українського народно-сценічного танцю», де автор зібрав, систематизував, уніфікував і запропонував читачеві, насамперед студентам мистецьких вузів, учням культурно-освітніх закладів, які спеціалізуються на теоретичному й практичному вивченні хореографії, зокрема народно-сценічної, понад тисячу танцювальних рухів?

Звісно, через брак коштів бібліотеки, по суті, перестали комплектуватися новою літературою. Держава повинна відновити планове забезпечення бібліотек книгами з відповідним фінансуванням. Для цього необхідно активізувати роботу відповідної ради, створеної кілька років тому при Міністерстві культури та мистецтв України, до складу якої включено керівників міністерства, видавництва, провідних бібліотек, і предметно займатися комплектуванням бібліотечних фондів кращою літературою. Наказ Міністерства культури та мистецтв України «Про українську бібліотечну серію» і поповнення фондів державних бібліотек має виконуватися. Або залучити до цієї справи фонди, які спеціалізуються на культурологічних питаннях, чи меценатів, яких уже немало в Україні. А українські видавці все робитимуть, аби поповнювати духовну скарбницю нашого народу гідними виданнями.

Найнагальнішим своїм завданням колектив видавництва «Мистецтво» вважає і надалі випускати унікальну мистецьку літературу, що має загальнодержавне значення й прилучає читачів до невичерпних джерел вітчизняної та світової культури. Ми з надією торуємо свою творчу стежину в майбутнє, аби прийдешні покоління могли щиросердно повторити сентенцію «велике бачиться на відстані»...